

בית אשל: חקלאות ומים במדבר טקסט מונגש למסבירן קולי בעברית

הנגב. מדבר עצום, פראי ושומם, עני במים ובצמחייה.

למרות האתגרים הללו הנהגת היישוב היהודי הבינה שהנגב חייב להיות חלק מן המדינה שבדרך.

בשל החשיבות העליונה של נוכחות יהודית בנגב, ולנוכח מגבלות "הספר הלבן" של שלטונות המנדט החליטה קרן קימת לישראל על הקמת תחנות מחקר חקלאיות שייצאו כחלוץ לפני המחנה.

תנאי ראשון לחיים במדבר הוא מים. עם ההחלטה על הקמת בית אשל, החלה קק"ל בקידוחים ובחיפושים אחר מקור מים. חמש פעמים העלה המקדח חול ואבק, ורק בקידוח השישי נמצאו מים בעומק של 70 מטר מתחת לפני הקרקע.

מרים בריינר מספרת:

"קדחו לחפש מים וקראו לנו, ופתאום מהצינור יצאו מים. אני לא אשכח את זה באו מים במדבר."

הגורל הוכרע. כאן יקום מצפה.

עד לתחילת השאיבה מן הקידוח הגיעו המים, ברובם, בחביות מבאר שבע. תושבי בית אשל נאלצו לחיות תחת משטר חמור של חיסכון במים. כל טיפת מים נאספה לשימוש חוזר, ואפילו מי המקלחת השקו את גן הירק.

רבקה גרוזובינסקי מספרת:

"אנחנו לא היינו שופכים אף טיפת מים. המעט צמחיה שהייתה כל טיפת מים היה לה את הניצול שלה."

גם כשהמשאבה החלה לפעול היא סבלה מתקלות רבות, וכמות המים הזמינה הייתה קטנה מאוד. למרות זאת, אפשר הקידוח אספקת מים בסיסית למתיישבים, לבעלי החיים ולגינת ירק בת חמישה דונם.

בימים הראשונים התמקדה עבודתם של חברי בית אשל בחריש שטחים פוליטי, במטרה להראות בעלות על השטח. היה זה שטח ענקי של כ-30,000 דונמים, שישמש בהמשך להקמת יישובים נוספים. השטח כולו נחרש ועובד עם העלייה על הקרקע.

מתיישבי בית אשל עסקו במחקר חקלאי, וביצעו ניסיונות במגוון רחב של נושאים – קרקע, מים, אקלים, גידול עצים נשירים וגידול עצי יער. בשל מצוקת המים באזור המדברי הושקע מאמץ גדול בחיפוש דרכים לאגירה ולשימוש במי השיטפונות. עבודות עפר, שהפנו את מי הגשם אל שטחי המטעים, הביאו לתוצאות טובות מאוד, ולכמויות יבולים הדומות לאלה שמתקבלות באזורים גשומים יותר.

אם תביטו מסביב, תוכלו לראות חלק מהעצים שניטעו בימים ההם, ושרדו. ביניהם שלושה אשלים גדולים ומרשימים, הנטועים לצד חצר המצפה. בנחישות ובהתלהבות נטעו כאן חברי בית אשל מטעים של חרובים, שקדים, רימונים, אגסים, ולצידם גם עצי יער כמו אשל, איקליפטוס ועצי שיטה, שגילו עמידות גבוהה.

אחד מהניסויים החקלאיים פורצי הדרך שנערכו בבית אשל התמקד בגידול ירקות על מצע מנותק מהקרקע, בשיטת ההידרופוניקה, שהייתה אז חדשה ומהפכנית.

יהודה גיל, מראשוני המתיישבים:

"פרופ' סוקין בא להנה ובהמשך הקים חוות מכלים על כלונסאות... עשה עיסה עם הנסורת ובתוך זה שתל ירקות. רבותי, וזה צמח שיגעון. זה בעצם הגידולים ההדרופוניים הראשונים בארץ."

גם בגידולי שדה, כמו חיטה ושעורה שהתבססו על גשם בלבד, הייתה הצלחה מרשימה, שמילאה את חברי בית אשל תחושת גאווה. בשנת 46, למרות כמות המשקעים הנמוכה, צמחו בבית אשל יבולים דומים לאלה שהניבו אזורים גשומים בהרבה.

חברי בית אשל החרוצים לא הסתפקו בעבודה חקלאית. יחד עם היישוב שגדל והתפתח התפתחה גם הרוח היזמית ודחפה אותם לחפש כל העת מקורות פרנסה נוספים:

דחפור D6 גדול שהיה ברשות המתיישבים נתן שירותים לעבודות עפר.

שתי המשאיות והטנדר של המצפה עסקו בשירותי הובלה ברחבי הנגב אל מרכז הארץ.

קבוצת בנאים מקרב המתיישבים עסקה בעבודות בניין שונות.

המוסך במצפה סיפק שירות בתשלום גם למכוניות זרות.

לול התרנגולות, הרפת, המאפייה וגן הירק שימשו הן לצריכה עצמית והן כמקור פרנסה.

אפילו ניצני תעשייה ראשונים נראו כאן, עם תחילתו של מפעל לייצור מוצרי פח ללולים.

ערך העבודה היה ערך עליון במצפה, ובזמנים שבהם, למרות ריבוי הענפים, היה מחסור בענפי תעסוקה – נשלחו החברים לעבוד בקטיף בפרדסי נס ציונה

עם חריצות כזו, אין פלא שבתום ארבע שנים בלבד הפך מצפה בית אשל לאי ירוק בלב מדבר.

החוסן הכלכלי של היישוב היה בין הגורמים שאפשרו לו לעמוד איתן אל מול אימי המלחמה, למרות המחסור במזון וקשיי האספקה.

אתם מוזמנים להמשיך אל תחנות המסבירן הנוספות על מנת לשמוע את המשך סיפורו של המקום.